

PÅ GRENSEN

Hvordan integrere unge enslige flyktninger mellom 18-25 år?

Husbanken

Røde Kors Hordaland

Forord

Denne eksempelsamlingen er resultat av et samarbeid mellom Hordaland Røde Kors, IMDi vest og Husbanken vest om å fokusere på unge, enslige flyktninger mellom 18 og 25 år. Det er behov for å se ulike virkemidler i sammenheng.

Formålet med samlingen er å inspirere de som arbeider med unge flyktninger. Dette er ikke et oppslagsverk, men aktuelle eksempler på hvordan man kan møte utfordringer sammen med dem.

Tekst og eksempler er skrevet av Thorbjørn Fosse (Hordaland Røde Kors), Jens Erik Romslo (IMDi vest) og Sigrun Harneshaug (Husbanken vest).

Redaksjonell utforming ved Odd Bjørn Solberg, Husbanken vest.

Foto: Odd Bjørn Solberg og Røde Kors
Forsideillustrasjon: Odd Bjørn Solberg

Vi takker alle som har bidratt og særlig Røde Kors, Wayforward, Husbanken, Introduksjonssenteret i Bergen, IMDi, EMBO i Stavanger, NAV Haugesund, NAV Fjell, HERO Kompetanse og Hordaland fylkeskommune.

Innledning

Unge, enslige flyktninger mellom 18 og 25 år er en stor gruppe i Norge. De er i overgangen mellom ungdom og voksen, og skal slå rot i en ny kultur, ta ansvar for egen økonomi og legge til rette for egen fremtid med utdanning, arbeid og sosialt liv. Det er viktig å vise respekt, møte de unge flyktingene som selvstendige voksne og gi støtte og oppmerksomhet i en overgang, som for mange kan være utfordrende.

- Hva er ungdommens eget ansvar?
- Hvordan skal og kan det offentlige bidra overfor de unge?
- Hvordan kan privat sektor bidra?
- Hvordan kan frivillig sektor bidra?

Eksempelsamlingen er inndelt i følgende tema:

BOLIG

UTDANNING og ARBEID

HELSE

FRITID

BOLIG

Studenter og flyktninger i samme boligblokk

For å gjøre unge flyktninger mer selvstendige er det et mål at de så raskt som mulig kommer inn i normale botilbud. Solheimslie 68 i Bergen er studentboliger, som også huser unge flyktninger som går i introduksjonsprogrammet, videregående skole eller tar høyere utdanning. Her er det 29 leiligheter for studenter og 13 leiligheter som disponeres av Bergen kommune. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Bergen kommune, SiB Bolig (Studentsamskipnaden i Bergen) og Husbanken.

Dette er bra med Solheimslie 68

- Billig husleie
- Motivasjon for studier
- Bra for enslige
- Integrering med norske ungdommer, som både motiverer for utdanning og kan motvirke fordommer begge veier
- Det er viktig at ungdommer blir motivert til å nå mål i livet
- Kan bidra til å korte ned tid på asylmottaket
- Miljø/bomiljø påvirker oss mye

Kulturforskjeller ingen hindring

I starten mente flere at det kunne bli misforståelser mellom ulike unge beboere på grunn av kulturforskjeller, men dette har gått helt fint. Introduksjonssenteret følger opp flyktningene med praktiske ting i boligen, og setter i gang aktiviteter for alle som bor her. I tillegg er det opprettet en Facebookside, slik at studentene selv kan arrangere sosiale samlinger.

- <https://www.boligtorget.no/sib/Housing/Boligomrade/24>
- <https://nb-no.facebook.com/solheimslie68>
- <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byradsavd-for-sosial-bolig-og-omradesatsing/9129/article-107514>

Virkemidler

- Få oversikt over aktuelle boliger/boligformidlere
- Kartlegge de unges behov
- Skape god dialog om forhold rundt bolig og det å bo (forventningsavklaring)

– Det rimelige og rolige bomiljøet er viktig for å kunne studere hjemme, sier Ayan Adan. Hun kom fra Somalia til Bergen i 2012. Det spesielle med stedet er at her bor studenter og unge flyktninger i samme blokk. Ayan vil bli sosionom og blir inspirert av å bo med ungdom på sin egen alder, og som er på ulike utdanningsnivå.

Foto: Odd Bjørn Solberg, Husbanken

Folkeregistrert adresse utløser viktige rettigheter

Boligen er en viktig formell inngangsbillett til det norske samfunnet. For flyktninger med oppholdstillatelse sikrer boligen dem en folkeregistrert adresse i Norge. Folkeregistreringen utløser rett til helsetjenester og syke – og sosialforsikring gjennom medlemskap i Folketrygden, mulighet til å åpne bankkonto mm.

Stavanger

UNGBO – hvordan klare overgangen til voksenlivet?

Noen ungdommer har behov for ekstra omsorg og oppfølging. UNGBO i Stavanger er et eksempel på en slik boligform. Dette er et kommunalt ettervernstiltak for ungdom i alderen 16 – 20 år. Målet er at den enkelte skal klare overgangen til voksenlivet på best mulig måte.

De som deltar får oppfølging fra UNGBO, men leier selv på det private markedet. Hver ungdom er knyttet til en sosialfaglig koordinator, som sammen med den enkelte bestemmer innholdet i oppfølgingen.

<http://www.ungstavanger.no/:/uf/:/Ungbo.html>

Trondheim

Hybel med husvert – selvstendig med tett voksenkontakt

Målgruppa for oppfølgingsavdelingen er bosatte enslige mindreårige flyktninger i alderen 16-20 år i Trondheim kommune. De har først vært i BUF-etats omsorgssentre eller i statlige asylmottak for enslige mindreårige, eller de kommer som overføringsflyktninger.

«Hybel med husvert» tilbys ungdom som kan bo for seg selv og har et ønske og behov for hjelp og støtte.

Ungdommens primærkontakt har den daglige oppfølgingen.

Husvertens rolle avklares ut i fra den enkeltes behov og situasjon.

En egen koordinator følger opp og gir veiledning til husverten. De godkjennes, underskriver taushetserklæring og leverer politiattest.

<https://www.trondheim.kommune.no/opal/>

I tillegg til adresse og tak over hodet er boligen et hjem, som gir trygghet, selvstendighet og mulighet for sosialt samvær. Unge, enslige flyktninger mellom 18 og 25 år er ofte under utdanning, kan ha svak økonomi og kan lett bli påvirket av de sosiale miljøene de ferdes i. Hva er så en god bolig for disse ungdommene? I Norge er det prøvd ut ulike boligløsninger, for eksempel: Kollektiv, hybel, internat, hybel med hybelvert, vertsfamilie eller leilighet i borettslag. Hvilke behov bør vi fokusere på når det gjelder unge flyktninger?

Det kan være:

- Omsorg
- Selvstendighet
- Integrasjon med norske ungdommer
- Mulighet til å spare penger
- Sosialt nettverk

Med en folkeregistrert adresse får man både bolig og postkasse

Foto: Odd Bjørn Solberg, Husbanken

SKOLEV. 6

Hvordan komme inn på det private boligmarkedet?

Stadig flere flyktninger bosetter seg med leiekontrakter på det private utleiemarkedet.

I Norge er det private boligmarkedet normalen, og det å eie bolig idealet. Den kommunale eller offentlige boformen skal være unntaket – en midlertidig situasjon.

En måte å forenkle overgangen fra leie til eie på for denne gruppen er at kommunen har gode strategier for å bruke og kombinere tilgjengelige økonomiske virkemidler og tilby god oppfølging.

Fra leie til eie: Motivere den enkelte

En viktig suksessfaktor er å motivere gjennom personlige møter med leietakere. Noen leietakere kan bli engstelige hvis de mottar brev fra kommunen, særlig når det gjelder hjemmet deres. Det er da ekstra viktig å møte leietaker

med forståelse for situasjonen og god informasjon om økonomiske virkemidler. Målet er at leietaker skal føle seg godt mottatt og at saksbehandler skal være lydhør for de problemstillinger og innspill som leietaker kommer med. Det første møtet legger grunnlaget for videre arbeid.

Startlån sentralt i leie til eie-modellen i Sandnes

Sandnes kommune har gjennomført et vellykket prosjekt fra leie til eie med aktiv bruk av startlån. Prosjektet bygger på erfaringer fra Bergen.

- Bergen; <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byradsavd-for-sosial-bolig-og-omradesatsing/9130/9183/article-110442>

Randaberg og Stavanger

Randaberg kommune og Stavanger Boligbyggelag samarbeider om et boligprosjekt med rimelige etablererboliger organisert som borettslag – og med

muligheter til å gå fra leie til eie. For mer informasjon se her:
- <http://bate.no/Bolig/Til-salg/Goagarden/Leie-eie/>

Leie til eie

Drammen; https://www.drammen.kommune.no/no/Nyheter/Nyheter_2013/Flere-far-mulighet-til-a-eie-egen-bolig/

Virkemidler

Husbanken forvalter flere boligsosiale virkemidler, som kan hjelpe også dem som har lite penger til å bli boligeiere. Alle søknader går via kommunen. Disse økonomiske virkemidlene er:

- Bostøtten
- Startlån
- Etableringstilskudd

Se mer på: www.husbanken.no

Illustrasjon: Oddvar Rørtveit

Bolig og utdanning er to verdier, som det er legitimt å låne penger til i det norske velferdssamfunnet.

Uerfaren på det norske boligmarkedet

Flyktninger mellom 18 og 25 år kan være sårbare på flere måter. Dette kan gi behov for oppfølging, omsorg og selvstendigjøring. Med større innsikt i det norske samfunnet generelt og boligmarkedet spesielt, blir det lettere for unge flyktninger å sette seg realistiske mål. Det norske boligmarkedet samt samfunnets holdninger og fordommer, gjør også unge flyktninger sårbare.

Sjef i eget liv: Økonomisk simulator

Husbanken har sammen med Papirbredden Karrieresenter utviklet et pedagogisk opplegg for unge voksne for å gi dem kunnskap om hvordan valgene deres påvirker personlig økonomi. En viktig del av dette opplegget er en økonomisk simulator, utviklet

av Husbanken, Finans Norge og NAV. Med den kan ungdom lage sitt eget budsjett, og teste ut hvordan forskjellige økonomiske valg påvirker muligheten til å kjøpe bolig. Den viser sammenhengen mellom inntekt, forbruk og sparing, og konsekvensene av ulike økonomiske valg. Eksempelvis er skattefradrag for å spare i BSU

og krav til egenkapital lagt inn i simulatoren.

Se <https://sjefiegetliv.husbanken.no/>
Sjef i eget liv-simulatorens har også egen Facebookside: <https://nb-no.facebook.com/husbanken/posts/479209785430074>

Slik ser skjermbildet av simulatoren ut.

På 10 ulike språk:

Nettbasert informasjonsmodul om det å bo i Norge

- http://www.husbanken.no/bibliotek/bib_boligsosialt/bo-i-norge/

Bo sammen:

- <http://bofilm.no/norsk/index.html>

HERO Kompetanse, Bergen

Erfaringer fra prosjektet ***Inn i egen bolig*** viser at deltakerne må skaffe seg konkret kunnskap om boligmarkedet og beherske forhandlingene, når man skal skaffe seg bolig. Det kan være vanskelig å håndtere formelle kontrakter og forpliktelser, og forstå hvordan man skal behandle boligen.

Les mer: [http://www.hero.no/Kompetanse/Avdeling-Bergen/\(valg\)/Kompetanse](http://www.hero.no/Kompetanse/Avdeling-Bergen/(valg)/Kompetanse)

Haugesund kommune:

Obligatorisk botreningskurs

Haugesund har innført et obligatorisk botreningskurs for alle som blir bosatt. Kurset er fordelt på ulike samlinger og foregår med tolk. Aktuelle kurstema: Lover og regler for boligutleie i Norge, renhold i hjemmet, kilde- og avfallshåndtering, elektrisitet, fukt og utlufting.

Boligskoler:

- Gjøvik; <http://www.husbanken.no/forbildeprosjekter/prosjekt/?id=263162>
- Hamar; <http://www.husbanken.no/forbildeprosjekter/prosjekt/?id=262893>
- Ringsaker; <http://www.husbanken.no/forbildeprosjekter/prosjekt/?id=261197>

UTDANNING OG ARBEID

Utdanning for hjerte og hjerne

- Utdanning og arbeid er viktig for å bli integrert og få et godt sosialt liv. Utdanning stimulerer både hjerte og hjerne og bringer unge, enslige flyktninger inn i meningsfulle sosiale relasjoner, sier Dawit Fekadu fra Eritrea.

Dawit Fekadu kom til Norge som flyktning sommeren 2009 og har følgende råd til nyankomne flyktninger:

- Ikke tenk negativt
- Bruk tiden i Norge godt – tenk muligheter
- Lær norsk godt
- Spør hele tida/ skaff deg informasjon
- Forsøk å integrere deg med nordmenn
- Få deg jobb
- Det er viktig med utdanning – fortsett med skole
- Se muligheter i den situasjonen du er i

Utdanning – inngangsbillett til arbeidslivet

For mange innvandrere med lite skolegang er utdanning en nødvendig inngangsbillett til arbeidslivet, og avgjørende for å få en stabil tilknytning til arbeidsmarkedet.

Grunnleggende ferdigheter

Flere av de unge flyktningene har lite utdanning og mangler grunnleggende ferdigheter. De har heller ikke noe nettverk rundt seg, og mange strever med å lære seg norsk. Noen kan oppleve at de ikke får et tilpasset kvalifiserings- eller opplæringstilbud. Andre kan møte utfordrende læringsmiljø på grunn av fordommer og diskriminering. Det kan være et press om å komme raskt ut i arbeidslivet, fordi slektninger i hjemlandet kan ha forventninger om å få økonomiske bidrag.

Arbeidsledigheten blant innvandrere

har i flere år vært mye høyere enn i befolkningen ellers. Den høyeste registrerte ledigheten finnes blant innvandrere fra Asia og Afrika. En stor andel av de som står utenfor arbeid og utdanning er unge mellom 20-29 år. For mer informasjon, se: http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Aarsrapporter/Aarsrapport_IMDi_2014.pdf
Se ellers fylkeskommunens nettsider og www.ssb.no

Introduksjonsprogrammet et godt integreringsverktøy

Introduksjonsprogrammet er et godt og veletablert integrerings-tiltak, som skal gi flyktninger grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv og forberede for deltakelse i yrkeslivet. Det er kommunene som har ansvar for å gjennomføre programmet. Gjennom introduksjonsprogrammet vil deltakerne blant annet kunne få:

- Verdifull kvalifisering på fulltid
- Et tidlig møte med arbeidslivet
- Kontinuerlig tilbud om individuell oppfølging
- «Lønn» for faktisk deltakelse i program

Les mer om introduksjonsprogrammet: <http://www.imdi.no/no/Introduksjonsordningen/introduksjonsprogram/>

Arbeidsrettede tiltak er viktig

Dersom kommunenes kvalifisering av flyktninger skal føre til arbeid er det viktig at introduksjonsprogrammet er arbeidsrettet. Det vil si: Forberede og styrke deltakernes ferdigheter i arbeidslivet. IMDI har samlet de vellykkede tiltakene her: <http://www.imdi.no/introduksjonsordning/Eksempelsamling/>

Kommunale utviklingsmidler (KUM)

Målet med tilskuddsordningen er å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid. Midlene skal brukes til utvikling og implementering av tiltak og prosjekter som styrker overgangen til arbeid og utdanning, særlig for kvinner. For mer informasjon om de kommunale utviklingsmidlene, se: [http://www.imdi.no/](http://www.imdi.no/Tilskudd/Tilskudd-2014/Tilskudd-til-kommunale-innvandrertiltak---utviklingsmidler-til-kommunene-2013-/)

[Tilskudd/Tilskudd-2014/Tilskudd-til-kommunale-innvandrertiltak---utviklingsmidler-til-kommunene-2013-/](http://www.imdi.no/Tilskudd/Tilskudd-2014/Tilskudd-til-kommunale-innvandrertiltak---utviklingsmidler-til-kommunene-2013-/)

Karmøy kommune: «Helse-norsk» og «renholds-norsk» i arbeidsrettet norskopplæring

I Karmøy Kommune er det tett samarbeid mellom voksenopplæring og NAV Karmøy. Dette har bidratt til en mer yrkesrettet norskopplæring innen de bransjer, der man har greid å etablere forpliktende samarbeid med arbeidsgivere, for eksempel innen helse og renhold. Spesielt renholds-norsken har gitt jobbmuligheter for den gruppen flyktninger som hadde lite skolegang fra hjemlandet.

Larvik kommune: Kombinasjonsprosjektet

Samarbeid mellom Thor Heyerdahl videregående skole og Larvik læringscenter. Målgruppen er minoritetsspråklige ungdommer fra 16–24 år med kort botid i Norge, og som ikke har gått i norsk grunnskole. For mer informasjon: <http://nafo.hioa.no/fag/filmer/kombinasjonsprosjektet/>

Bergen kommune: Tre utdanningsveier på Nygård skole:

- Skolerettet kurs før grunnskole (i hovedsak introdeltakere):
Et forberedende kurs for

En stor andel

av nyankomne flyktninger har hverken grunnskole eller videregående utdanning. Se NOU 2010:7 og Fafo-rapport (2014), «*Rett til utdanning?*». Grunnskoleopplæring og videregående opplæring som tiltak i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere». <http://www.fafo.no/pub/rapp/20381/index.html>, Grunnskoleutdanning bør i større grad tas inn som en del av introduksjonsprogrammet.

- deltakere som skal starte på eksamensrettet grunnskole. Innholdet i kurset består av matematikk, samfunnsfag og naturfag.
- Eksamensrettet grunnskole for voksne (vid gruppe av personer som mangler grunnskole)
 - Eget utdanningskurs på Nygård skole (kun introdeltakere): Et forberedende kurs («oppfriskningskurs») for deltakere som skal til videregående skole. Dette er for deltakere som har rett til videregående opplæring. Det betyr at de har tilsvarende norsk grunnskole fra hjemlandet. Innholdet i kurset er primært matematikk, engelsk og IKT (opplæringsloven jf. Kunnskapsløftet).

Kursene som er nevnt ovenfor er heldagskurs. Det vil si at deltakerne går på fulltid i introduksjonsprogrammet.

Haugesund kommune:

Integrerer skole og utdanning

Kommunen satser på utdanningsveiledning. Stadig flere begynner på et grunnskoleløp. NAV team flyktning har etablert et tett samarbeid med lærerne ved grunnskoleopplæringen. Halvparten av elevene er deltakere i introduksjonsprogrammet. NAV

team flyktning satser på denne gruppen, også med hensyn til å få arbeidspraksis. De unge har et langsiktig løp foran seg med studier, og mange av dem har lite familie og nettverk rundt seg. Ved å tilby arbeidspraksis har det ført til at flere har fått en tilleggsjobb ved siden av grunnskolen. De har da mulighet til å klare å fullføre videregående skole, også økonomisk. Integreringsveilederne og lærerne har også hyppige tverrfaglige team på personer som har høyt fravær, for å sikre at de fullfører et skolerettet løp.

<http://www.haugesund.kommune.no/aktuelt/kunngjoringer/4783-opplaering-spesielt-organisert-for-voksne-voksenopplaering>

Samarbeid kommune – Arbeids- og velferdsetaten (NAV)

Både kommunene og Arbeids- og velferdsetaten (NAV) har et ansvar for at introduksjonsdeltakere, som har mål om overgang til arbeid, faktisk oppnår dette.

Et godt samarbeid mellom kommunene og NAV er helt sentralt for blant annet å unngå dobbeltarbeid og bidra til et målrettet og helhetlig introduksjonsprogram for den enkelte.

For mer informasjon om samarbeidet mellom NAV og kommunene, se rundskriv A-27/2007: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/a-272007-samarbeid-mellom-kommunen-og-ar/id508466/>

Stavanger kommune:

Et 11. skoleår for «etternølere»

Enslige mindreårige flyktninger, som blir bosatt i Stavanger kommune, går på grunnskole i regi av St. Svitun og Johannes Læringscenter. Her avgjør alderen hvilken skole de begynner på. St. Svitun er for ungdom under 16 år. De har innført et ellefte år for dem som begynner midt i eller på slutten av et skoleår for å få noe på vitnemålet. Dette er et positivt tiltak sammenlignet med tidligere, da ungdommene kunne gå noen måneder og få vitnemål på bakgrunn av dette.

Ungdom fra 16 år og oppover går på Johannes læringscenter, grunnskole for voksne eller ren norskundervisning. Gjennomsnittlig løp ligger på 3,5 år før de går over i videregående skole, se: <http://www.minskole.no/minskole/johannesg/pilot.nsf/vArt?Opennavigator&u=Om%20Johannes%20L%C3%A6ringscenter>

Frafallet i videregående opplæring

Svakere språkferdigheter og lavere karakterer fra grunnskolen gjør minoritetsspråklige elever særlig utsatt for frafall på videregående skole, både innenfor studieforberedende opplæring (allmennfag) og yrkesfaglig opplæring.

Seks skoler i Hordaland har tilbud om innføringsklasser, se også <http://www.hordaland.no/Hordaland-fylkeskommune/opplaering/inntak/>

NY GIV-prosjektet

Som et ledd i Stoltenberg II-regjeringens satsing for å få flest mulig til å gjennomføre

I alle program

på videregående nivå er det klart høyere frafall blant innvandrere sammenlignet både med norskfødte med innvandrerforeldre og elever fra den øvrige befolkningen. Blant innvandrer gutter, som startet på yrkesfag, hadde halvparten sluttet i løpet av en femårsperiode, se: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2012/nou-2012-15/9.html?id=699894> punkt 7.3.1 Hvem fullfører videregående opplæring.

videregående opplæring, inviterte Kunnskapsdepartementet alle fylkeskommunene og Oslo kommune til å delta i et treårig samarbeidsprosjekt.

Prosjektet *Ny GIV* ble igangsatt i 2010 og ble som prosjekt avsluttet i desember 2013. Overordnet målsetting for *Ny GIV*-prosjektet var at ungdom utenfor ordinær opplæring og arbeid skulle motiveres tilbake til videregående opplæring eller til ordinært arbeid. For mer informasjon, se Prosjektrapport *Ny GIV 2010-2013*: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/kampanjer/nygiv/prosjektrapport_ny-giv_2010_2013_8mb.pdf

Bergen: La oss få prøve

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Nygård grunnskole for voksne og Årstad videregående skole for å hindre frafall og omvalg blant minoritetsspråklige elever i videregående skole. For mer informasjon: <http://nafo.hioa.no/fag/filmer/hospitering-pa-yrkesfag/>

Informasjonsmøter

Ungdommene bør bli kjent med skole- og utdanningssystemet. De må forstå hvilke krav og forventninger som stilles. Foreldre bør få hjelp til å bli kjent med det skolesystemet deres barn befinner seg i, samt få innsikt i den norske ungdomskulturen. Dette vil styrke foreldrenes muligheter til å være en ressurs for barnas skolegang. Det bør også stilles krav til gode norskkunnskaper før man begynner på videregående opplæring.

Opplæring av ungdom med kort botid

Dette er et prosjekt rettet mot skoleeier, ungdomsskoler, videregående skoler og grunnskole for voksne, og skal bidra til økt kompetanse, bedre overganger og mer samarbeid omkring ungdommer med kort botid.

Les mer om prosjektet og hvilke fylker og kommuner som er involvert, samt se gode presentasjoner med teori og praksis fra samlinger i prosjektet: <http://nafo>.

Gode språkferdigheter er vesentlige for å bli integrert.

hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/opplaaering-av-ungdom-med-kort-botid/

JobbXkarrieresenter

JobbX er et eksempel på jobbsøking for ungdom og tilbyr skreddersydde jobbsøkingsopplegg til unge i alderen 16-26 år. Kurset går over tre dager og holdes i Oslo. For mer informasjon om gratistilbudet, se: www.jobbx.no.

Større jobbsjanser

Jobbsjansen er et tiltak for å øke selsetting blant innvandrere utenfor arbeidsmarkedet. Tiltaket er for de som har behov for kvalifisering, og som ikke omfattes av andre ordninger som for eksempel introduksjonsprogrammet. For mer informasjon, se <http://www.imdi.no/no/Jobbsjansen/>

Videregående opplæring for arbeidssøkere

Innenfor det statlig finansierte forsøket "videregående opplæring for arbeidssøkere" i fire fylker, videreutvikles det i Oslo en modell, der minoritetsspråklige voksne med lite arbeidserfaring får en fullverdig fagopplæring i kombinasjon med opplæring i norsk språk. Språkopplæringen er integrert i opplæringen i alle fagene til tilfredsstillende kompetanse er oppnådd. Modellen legger vekt på at opplæringen i voksenopplæringssteder/skole foregår parallelt med opplæring i bedrift.

NAV ungdomssatsing

Når det gjelder NAV ungdomssatsing, se <http://www.ungefunksjonshemmede.no/nyheter/30-millioner-til-ungdomssatsing-i-nav>

Yrkesfagenes status

bør styrkes for å øke rekrutteringen til yrkesfaglige studieretninger.

Stavanger: Skattefrikort uten tap av sosialhjelp

Stavanger formannskap vedtok i 2012 at unge flyktninger kan tjene opp til frikortgrensen uten at dette vil påvirke retten til sosialhjelp mm. Dette er en ordning som er med på å motivere til arbeid for de unge flyktningene.

Virkemidler

- Gode rådgivningstjenester som har erfaring med minoritetsspråklige
- Plassere de nyankomne elevene rett inn på trinnet de tilhører, og gi felles undervisning for alle. Se: "Suksess med integrering i skolen", kronikk publisert i Hamar Arbeiderblad 15.11.2014: <http://nafo.hioa.no/suksess-med-integrering-i-skolen/>

Den «usynlige» psykiske helsen

Unge, enslige flyktninger opplever mange utfordringer i hverdagen. Fysiske sykdommer vil ofte bli oppdaget og behandlet. Mange bærer imidlertid med seg opplevelser som ikke nødvendigvis oppdages tidlig nok, når ungdommen selv ikke greier eller vil sette ord på dem.

Helse kan defineres vidt, som WHO gjør når de definerer helse som «en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte». Litt enklere kan vi si at helse er evne til å leve med hverdagens krav. I følge WHO har ca. 20 % av verdens barn og voksne en eller annen form for psykisk problem, og det anslås at ca. halvparten av befolkningen i Norge får en psykisk lidelse i løpet av livet. Nyere undersøkelser har avdekket at både gutter og jenter

med innvandrerbakgrunn har høyere forekomst av emosjonelle og sosiale problem enn etniske norske. Symptomer på emosjonelle problemer kan være en forløper for senere psykiske plager.

De unge flyktningene skal orientere seg i en ny verden, og står ofte mellom to kulturer. Hvordan støtte dem som er i denne situasjonen? For å nå frem til dem er det viktig å legge til rette for lavterskeltilbud.

Tiltak i Stavanger

I Stavanger samarbeider barneverntjenesten, EMbo Stavanger og kommunens psykologtjeneste for å sikre unge flyktnings psykiske helse.

Målet er å:

- Øke kunnskapen om psykisk helse og hvordan ta vare på seg selv (teori)
- Styrke egne mestringsferdigheter (verktøykasse)

- Vite hvem som kan hjelpe (oversikt over eget nettverk og det norske hjelpeapparatet)

Les mer:

<http://www.helsestavanger.no/no/OmOss/Avdelinger/bupa/Sider/Transkulturelt-senter.aspx>

Tiltak i Bergen

Metoden *Livets Tre*, som er tatt i bruk ved Nygård skole i Bergen, er en internasjonal anerkjent metode og metafor i arbeid med barn, ungdom og voksne, som har opplevd vanskeligheter i livet.

Metoden fokuserer på livshistorie og identitet, der treet symboliserer mennesket. Her utfordres deltakerne til å reflektere over fortid, nåtid og fremtid. Deltakerne jobber med å skape sine egne trær gjennom tekst, bilder og muntlig presentasjon.

Målet er å snakke om livet på måter som ikke er re-traumatiserende,

Virkemidler

- Åpenhet rundt psykiske lidelser
- Jevnlige samtaler med fagpersoner, som kan avdekke at ungdommen har det psykisk vanskelig
- Bruke tolk

og samtidig klare å verdsette egen kultur, historie og personer som står dem nær. Målgruppen er elever i alderen 16 – 23 år, og majoriteten er unge flyktninger.

Tiltak i Fjell

Fjell kommune har to helsesøstre for flyktninger, som er ansatt i til sammen 100 % stilling. De har anledning til å drive tett oppfølging i perioder. Som en del av

introduksjonsprogrammet har man gruppeveiledning med innleid psykolog. Han går gjennom tiltak og grep flyktingene selv kan gjøre for å få bedre søvnkvalitet, takle tankekaos osv.

Innvandrerungdom i kulturelt krysspress

Ungdom mellom 18 og 25 år kan være utsatt for press fra ulike miljø og verdisett. Ekstrem kontroll og tvang kan være tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, annen type vold i nære relasjoner, fordømmelse av homofili, klespåbud og medlemskap i lukkede grupper og gjenger: og radikaliserings.

Skolen er en viktig arena for å hjelpe ungdom, som opplever ekstrem kontroll og vold. Det er behov for både forebyggende tiltak, som kunnskap, identitetshåndtering og samtaler med lærer og skolehelsetjenesten. De som har behov for akutt hjelp må få vite hvor de skal henvende seg. Det kan være lærer, krisesenter, politi eller frivillige organisasjoner.

- **Tvangsekteskap:**
 - <http://seksuelltrakassering.no/wp-content/uploads/2011/12/pe1674-l%C3%A6rerveiledning-web.pdf>
 - <http://www.imdi.no/no/Tvangsekteskap1/>
- **Kjønnslemlestelse:**
 - <https://sml.snl.no>
- **Vold i nære relasjoner:**
 - https://www.politi.no/rad_fra_politiet/vold_i_nare_relasjoner/
- **Medlemskap i lukkede grupper og gjenger:**
 - http://www.forskningsradet.no/prognett-vfo/Nyheter/Mer_og_raere_vold/1224698387619

- <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/salto-sammen-lager-vi-et-trygt-oslo/>
- **Radikalisering:**
 - <https://www.regjeringen.no/nb/sub/radikalisering/om-forebyggende-arbeid/hva-er-radikalisering-og-voldelig-ekstre/id663761/>

Kommunikasjon og gode samtaler

I rapporten «Æresrelatert ekstrem kontroll – dilemmaer og utfordringer», understreker unge, som er blitt intervjuet, betydningen av å ha en person å snakke med, en de kan stole på og som kan hjelpe dem videre i prosessen. Det viktigste er at personen har kunnskap om feltet, kan veilede ungdommen til å ta kloke valg i den videre prosessen, samt ha informasjon om offentlig støtteapparat generelt.

En av de unge formulerte det slik:

- *I vår kultur er det slik at "problemer skal man ikke dele med fremmede". Bare det at jeg fikk snakke hjalp... jeg var helt ukjent med slik kommunikasjon. Følte jeg kunne stole på lærer og dele min hemmelighet. Det var helt nytt for meg. Så fikk jeg vite at en annen venninne var i samme situasjon. Jeg ble satt i kontakt med en jente i lignende situasjon... og vi fikk snakket.*

http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Ekstrem_kontroll_artikkel.pdf

Trygghet og utfordring gir mestring

- Da jeg bodde på asylmottak, var det lite aktivitet der og lett å havne i feil miljø. Jeg så hvor viktig det var for ungdom å holde på med noe. Selv startet jeg med boksing og ble etter hvert norgesmester, sier Wayforwards grunnlegger Richard Kiwanuka fra Uganda.

Gjennom aktiviteter som svømme-kurs, boksing, musikk og rytmer, turgruppe, lydstudio og åpen kafé, er Wayforward et integreringsprosjekt, som ble etablert i 2004. Richard Kiwanuka er opprinnelig fra Uganda, men kom til Norge som 16-åring. Han har selv opplevd hvor vanskelig det er å komme i gang med idrett, når du har innvandrerbakgrunn.

Gatemotivator

Wayforward utdanner også ungdommer til å bli gatemotivatorer. De er ressurser i nærmiljøet og bidrar til å bygge opp et trygt samfunn, som hindrer at ungdom havner «utpå».

Sosialiseres gjennom fritidsaktiviteter

En utfordring for unge innvandrere som kommer til Norge er at ingen forteller dem at man i Norge i veldig stor grad sosialiseres gjennom fritidsaktiviteter.

God fritid – gode skoleresultater

For mange unge innvandrere kan det å lykkes i en aktivitet på fritiden være med på å påvirke skolearbeidet og interessen for å lære nye ting. Vi får veldig gode tilbakemeldinger fra ungdommene. Noen har ikke andre aktiviteter og for dem opplever vi at Wayforward fungerer som en trygg havn, der de kan være seg selv. Wayforward har også gjennom oppsøkende arbeid og samtaler med foreldre lykkes med å løse opp den skepsisen, som ofte hindrer jenter i å ha et sosialt liv i tillegg til familien, avslutter han.

Wayforward

- Videreutvikler fritidsaktiviteter for innvandrerungdom i Bergen
- Bruker idrett og musikk som forebyggende arbeid og integrere minoritetsungdom.
- Samarbeider med forskjellige idrettslag og klubber for å integrere innvandrerungdommer.
- Snakker med ungdom og gir dem fritidstilbud som interesserer dem.

Richard Kiwanuka

Fritiden starter etter kl 1500 – men da er alt stengt

Unge flyktninger som skal bosettes og integreres i en kommune er i en sårbar fase, og det er viktig at de blir raskt inkludert og føler seg velkommen i lokalsamfunnet. Gjennom aktiviteter som Wayforward og Flyktningguiden Røde Kors får lokalsamfunnet et konkret integreringsverktøy.

Den viktige frivilligheten

Flyktningene får mulighet til å øve seg i språket, lære sosiale koder og regler samt bli en ressurs i lokalsamfunnet, når naboer og frivillige engasjerer seg. Ved å spleise offentlige krefter med frivillig arbeid kan man lykkes med å integrere og bosette unge flyktninger. Det er viktig at de fort blir inkludert og får delta på den sosiale arenaen vi kaller fritid.

Organisasjonslivet som sosialt lim

Det er i møtet med mennesker i lokalsamfunnet man lærer hvordan det norske samfunnet fungerer, får venner og et nettverk:

- Hva er høflighet i Norge?
- Hvordan bli kjent med folk?
- Hvordan invitere til besøk, hvordan gå på besøk?
- Forstå ulik oppfatning av tid.

Hva kan samfunnet gjøre?

- Gi økonomisk støtte til aktivitet for unge flyktninger
- Legge til rette for veiledning og følging til aktivitet.
- Kommunens ansatte må ha god kunnskap om hva som rører seg av aktiviteter i lokalsamfunnet
- Kommunen bør opprette gode samarbeid med organisasjoner lokalt.
- Man må synliggjøre de aktivitetene som finnes og aktivt sørge for at de blir tatt i bruk av unge flyktninger.
- Flyktningen må få en opplevelse av å være en ressurs, ikke bare en klient som skal motta hjelp.
- <http://distriktssenteret.no/2013/09/10/skapestedstilhorighet-innvandreresikre-varig-bosetting-kommunen/>
- <http://www.ostlendingen.no/ringsaker-blad/flyktninger-som-ressurs-i-skolen-1.7810985>

Fritiden starter ofte etter klokken 1500, når de fleste offentlige kontorer er stengt, og de ansatte har gått hjem. Dette er den mest sårbare tiden for personer som føler seg utenfor. Foto: Odd Bjørn Solberg, Husbanken

Røde Kors Flyktningguiden en verdifull «norskguide»

Flyktningguiden er en person, som har meldt seg frivillig til å yte bistand i forbindelse med bosetting og etablering av unge flyktninger. Flyktningguiden gir først og fremst medmenneskelig støtte, praktisk informasjon og praktisering av norsk.

Flyktningguiden skal møte flyktningene med vennlighet, medfølelse og respekt. Denne relasjonen fører ofte føre til vennskap og etablering av nettverk rundt flyktningen. En av de viktigste virkningene av Flyktningguide er at flyktningen kan bli god i

norsk. Over halvparten av flyktningguidene mener at aktiviteten har gitt flyktningen bedre norskkunnskaper. Flyktningene lærer språket på en annen måte enn på skolen, og det å kunne snakke norsk med noen utenfor skolen er av stor betydning.

Videolinker:

- Møt Stefan - frivillig i Oslo Røde Kors Flyktningguide <https://www.youtube.com/watch?v=hUg16PUN64U>
- Røde Korsfilm Zelalem https://www.youtube.com/watch?v=EXFh_Toil0Q
- Bergen Røde Kors <http://vimeo.com/75113688>

Flyktningguiden lærte meg den norske tenkemåten

- Jeg lærte at «sug i magen», og «å ha et stort hjerte» ikke betyr at man nødvendigvis er syk, sier Mohamud Ali, som kom til Bergen fra Somalia uten familie. Foto: Norges Røde Kors

Fakta og tall Flyktningguide 2013

- Flyktningguide finnes på 80 steder i Norge
- Over 1200 flyktningguider over hele landet
- Over 1200 flyktninger deltar i aktiviteten
- Mange Røde Kors-foreninger har lokale avtaler med kommunen knyttet til flyktningguide
- Flyktningguiden har vært drevet i Norge i over 10 år

Det å ha en guide til å lære bort språket, er en døråpner til samfunnet – både til utdanning, arbeid og nettverk. Aktiviteten kan redusere ensomheten og øke tryggheten.

Husbanken

HB 7.E.50, Juni 2015

Røde Kors Hordaland

Utgitt av Husbanken vest, Hordaland Røde Kors og Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet vest
Se www.husbanken.no for mer informasjon